

Forslag

til

Lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

Fremsat den 6. marts 1959 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Udgifterne ved driften af de af staten og kommunerne drevne gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte fordeles mellem staten og kommunerne efter de i denne lov givne regler.

§ 2. Staten yder som tilskud til driften af de kommunale gymnasieskoler et beløb pr. elev, svarende til 90 pct. af bruttoudgiften pr. elev i statsskolerne med fradrag af 85 pct. af lærerlønsudgiften i disse.

Ved opgørelsen af det tilskudsberettigede elevtal kan højst medregnes 2 realklasserækker.

§ 3. Statstilskud ydes fra skolens oprettelse. Det er en betingelse for opnåelse af statstilskud,

1) at skolen er oprettet med undervisningsministerens godkendelse og

2) at elever fra andre kommuner, i hvilke der ikke findes en offentlig gymnasieskole, har adgang til optagelse i skolens gymnasieafdeling på lige fod med kommunens egne elever i det omfang, pladsforholdene tillader det.

§ 4. For elever, der optages i en statskole eller i en af den anden kommune drevet gymnasieskole, yder hjemstedskommunen, for så vidt den ikke selv på optagelsestidspunktet har indrettet tilsvarende undervisning i tilstrækkeligt omfang, eller forholdet er ordnet ved særlig aftale, som bidrag til skolens drift et beløb pr. elev, svarende til 10 pct. af bruttoudgiften pr. elev i statsskolerne.

Har en kommunal gymnasieskole mere end 2 realklasserækker, fastsættes hjemstedskommunens betaling for undervisning af børn i realafdelingen efter de i henhold til lov nr. 194 af 11. juni 1954 om vederlagsfri undervisning m. v. til enhver tid gældende regler.

For elever, der efter optagelse i en statskole eller en kommunal gymnasieskole er flyttet til en anden kommune, overgår bidragspligten til tilflytningskommunen, uanset om denne selv har indrettet tilsvarende undervisning.

De nærmere regler for optagelse af elever på de af staten drevne kostafdelinger fastsættes af undervisningsministeren.

§ 5. Statstilskud og bidrag fra kommunerne efter § 4, stk. 1, beregnes for finansåret på grundlag af elevtallet i statsskolerne den 1. september og udbetales bagud efter afslutningen af statsskolernes regnskab. I beregningen indgår ikke udgiften til forrentning og afskrivning samt udgifter og indtægter ved statens kostafdelinger.

§ 6. Udgifterne ved opførelsen af nye gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte fordeles mellem staten og kommunerne med henholdsvis 25 og 75 pct. af udgifterne til grund, bygninger, inventar og samlinger.

§ 7. Undervisningsministeren bemyndiges til efter forhandling med indenrigsministeren at fastsætte de nærmere regler til gennemførelse af denne lov, herunder for

beregning af statstilskud og bidrag efter § 4 og udbetaling af forskud på disse ydelser.

§ 8. Nærværende lov gælder ikke for Færøerne og Grønland. Ved kgl. anordning kan loven bringes til anvendelse på Færøerne med de af forholdenes forskellighed følgende ændringer.

§ 9. Denne lov træder i kraft 1. august 1959. Statstilskud og bidrag efter §§ 2-5 ydes første gang for finansåret 1959-60 på

grundlag af elevtallet den 1. september 1959.

Bestemmelserne om statstilskud og bidrag til realklasser finder tilsvarende anvendelse på de til skolerne knyttede mellem-skoleklasser og realklassen, indtil de afløses af realklasser efter lov nr. 165 af 7. juni 1958 om gymnasieskoler.

For elever, der ved lovens ikrafttræden er optaget i en statsskole, er hjemstedskommunen pligtig at yde bidrag i henhold til § 4, stk. 1, uanset om den selv har indrettet tilsvarende undervisning.

Bemærkninger til lovforslaget.

Til de kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte ydes som til andre kommunale skoler lærerlønningstilskud efter reglerne i lov nr. 156 af 7. juni 1958 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

Herudover ydes der med hjemmel på finansloven de kommunale gymnasieskoler et tilskud, der supplerer lærerlønningstilskuddet, således at disse to tilskud tilsammen andrager halvdelen af brutto-udgiften (inkl. forrentning og afskrivning) pr. elev i samtlige offentlige gymnasieskoler i de tre hovedstadskommuner.

Endelig er der indtil 1. april 1958 med hjemmel i loven om den fælleskommunale udligningsfond ydet tilskud fra denne til de elever i de kommunale gymnasier, som var i undervisningspligtig alder.

Denne tilskudsordning har givet anledning til utilfredshed i kommuner med egen gymnasieskole, idet disse kommuner selv må afholde halvdelen af udgiften til gymnasieundervisning, medens kommuner med en statsskole kan sende deres børn gratis til denne. Efter lov nr. 194 af 11. juni 1954 om vederlagsfri undervisning m. v. har denne utilfredshed også bredt sig til de landkommuner, som ikke har en statsskole at sende børnene til, men må sende dem til et kommunalt gymnasium og derfor betale skolepenge (formentlig 500-600 kr. om året pr. elev).

På denne baggrund udtales i betænkningen angående oprettelse af en statsskole i Ålborg (Folketingstidende 1955-56, tillæg B. sp. 593-94): „Der må snarest tilstræbes en ændring i statens tilskud til gymnasieskolerne med det formål, at de kommuner, der har statsskoler, og de kommuner, der har kommunale gymnasier, økonomisk lige-stilles i så henseende.“

Også et af undervisningsministeriet nedsat udvalg vedrørende revision af reglerne om tilskud til kommunale eksamensskoler har i sin i november 1954 afgivne betænkning været inde på ønskeligheden af at indføre en mere ligelig ordning kommunerne imellem, men ministeriet har ikke fundet udvalgets forslag — som også var begrænset ved det udvalget meddelte kommissorium — tilstrækkelig vidtgående og enkelt.

Stående over for en meget betydelig forøgelse af gymnasipladsernes antal anser ministeriet det for påkrævet at nå frem til en mere tilfredsstillende og rationel fordeling af udgifterne ved gymnasieundervisningen mellem staten og kommunerne og mellem disse indbyrdes.

Da der efter ministeriets opfattelse fortsat bør være adgang for kommuner med et passende stort opland til selv at oprette gymnasium som en naturlig slutsten på deres skolevæsen, finder man, at den bedste løsning vil være en forhøjelse af statstilskuddet til de kommunale gymnasieskoler ledsaget af et bidrag til statsskolernes drift fra de kommuner, som sender børn til en statsskole. Dette bidrag bør være af samme størrelse som kommunernes restudgift til egne gymnasieskoler, efter at statstilskuddet er fradraget, og kommuner, som sender børn til en anden kommunes gymnasieskole, må bidrage til dennes drift med samme beløb.

Ved en gennemførelse af den foreslåede udligningsordning sker der en væsentlig lettelse for de kommuner, der må opretholde egen gymnasieskole eller betale for børnenes skolegang i en anden kommunes gymnasieskole i henhold til loven om vederlagsfri undervisning. Til gengæld pålægges det kommuner, hvis børn hidtil har kunnet søge en statsskole gratis, fremtidig at betale en

afgift herfor af samme størrelse som den udgift, andre kommuner vil få til en kommunal gymnasieskole, idet man ikke anser det for rimeligt længere at opretholde en særstilling for nogle kommuner, men ikke for andre.

Da antallet af statsskoler er langt større end antallet af kommunale gymnasier, og da bidragene til statsskolerne alene skal muliggøre en forhøjelse af statstilskuddet til de kommunale gymnasier, kan bidraget til statsskolerne sættes forholdsvis lavt, medens omvendt tilskuddet til de kommunale gymnasier kan sættes forholdsvis højt.

I stedet for som hidtil at beregne tilskuddet på grundlag af elevudgiften i de offentlige gymnasieskoler i de 3 hovedstadskommuner, har man fundet det rigtigere og samtidig mere enkelt at beregne tilskuddet på grundlag af elevudgiften i samtlige statsskoler over hele landet. I denne udgift indgår i modsætning til tidligere ikke forrentning og afskrivning, da disse udgifter ikke længere på statsregnskabet er udskilt for de enkelte statsinstitutioner (bortset fra de egentlige statsvirksomheder). Til gengæld beregnes bidraget fra kommunerne heller ikke af forrentning og afskrivning.

Ved foretagne beregninger er balancepunktet mellem bidrag fra kommunerne og tilskud fra staten fundet at ligge på et bidrag fra kommunerne til statsskolerne på 10-15 pct. af elevudgiften og en forhøjelse af statstilskuddet til de kommunale gymnasier til 85-90 pct. I betragtning af, at der i bekendtgørelse om vederlagsfri undervisning af 24. januar 1955 er stillet kommunerne i udsigt, at man vil søge gennemført en mere hensigtsmæssig ordning af tilskudsforholdene for de kommunale eksamensskoler, og under hensyn til at udgiften til 1. og 2. mellemskoleklasse i statsskolerne med den nye lov om gymnasieskoler af 7. juni 1958 vil overgå fra staten til kommunerne, har man ment at burde fastsætte bidragsydelse på 10 pct. og tilskuddene til 90 pct. af elevudgiften, hvorved staten får en merudgift på ca. 1 mill. kr., jfr. herom nedenfor.

Den foreslåede ordning vil herefter gå ud på et bidrag fra kommunerne til deres børn i statsskolerne, såvel i realafdelingen som i gymnasieafdelingen, på 10 pct. af statsskolerens elevudgift og et tilskud fra staten til de kommunale gymnasieskoler, ligeledes omfattende realafdelingen og gymnasieafdelingen, på 90 pct. af statsskolerens elevudgift. Ligesom efter nugældende ordning skal statstilskuddet for eleverne i de kommunale gymnasieskoler realklasser dog højst kunne beregnes for 2 rækker, idet dette er normen for antallet af realklasser såvel ved statsskoler, hvor overskydende

rækker kun rent undtagelsesvis har forekommet, som ved kommunale gymnasieskoler. Til overskydende rækker ved disse ydes tilskud efter de for de kommunale realskoler gældende tilskudsregler.

To realklasserækker ved de kommunale gymnasieskoler opnår derved et højere tilskud end andre kommunale realafdelinger, hvilket er en konsekvens af den tilstræbte ligestilling mellem gymnasieskolerne. Kommunernes bidrag til statsskolerens drift, herunder af disses realafdelinger, beregnes nemlig på grundlag af statsskolerens driftsudgift, som er større end udgiften til driften af de kommunale realskoler, og det er rimeligt, at et tilsvarende statstilskud ydes til de 2 realklasserækker, som også bør være normen ved en kommunal gymnasieskole.

Tilbage for kommuner med en kommunal gymnasieskole bliver da at afholde udgifterne til driften af gymnasieklasserne og 2 realklasserækker med et beløb pr. elev svarende til 10 pct. af statsskolerens elevudgift og for overskydende realklasser med et beløb svarende til kommunens udgift til den kommunale realskole.

Andre kommuners betaling til en kommunal gymnasieskole må på tilsvarende måde fastsættes til 10 pct. af elevudgiften for elever såvel i gymnasieklasserne som i realklasserne, hvis skolen kun har 2 realklasserækker. Har den flere, nøder praktiske grunde til at beregne betalingen i realklasserne efter de i henhold til loven om vederlagsfri undervisning m. v. fastsatte regler (jfr. bekendtgørelse af 24. januar 1955), d. v. s. som skolekommunens gennemsnitlige nettoudgift pr. elev ved det samlede skolevæsen. Man ville ellers blive nødt til at anvende to forskellige betalings-satser for elever fra fremmede kommuner og til gennemførelse heraf at skulle tage stilling til, om eleverne er optaget i realklasser med statstilskud 90 pct. eller i realklasser med almindeligt realskoletilskud. For så vidt angår 2 realklasserækker vil skolekommunen derved kunne få mere end fuld dækning for driftsudgiften, men dette må dog overvejende betragtes som en teoretisk mulighed, idet en kommunal gymnasieskole med mere end 2 realklasserækker i almindelighed må forudsættes at kunne fylde mindst 2 realklasserækker med elever fra skolekommunen og dermed ikke få bidrag til disse klassers drift fra andre kommuner.

Udgifterne ved opførelsen af nye gymnasieskoler er i § 6 foreslået fordelt mellem staten og kommunerne med henholdsvis 25 og 75 pct. Dette svarer til den praksis, der siden 1954 er fulgt ved opførelsen af nyoprettede statsskoler, medens der til opførelsen af nye statsskoler til afløsning af eksisterende

er ydet tilskud fra kommunerne af varierende størrelse, i senere tid 15-25 pct. af udgifterne. Til opførelsen af nye kommunale gymnasieskoler er der siden 1956 ydet et statstilskud på 25 pct., medens udgifterne forud herfor, også til nyoprettede gymnasieskoler, er afholdt af kommunerne alene.

Det vil heraf følge, at den tilstræbte ligestilling af kommunerne også i forhold til de kommuner, hvor der fremtidig opføres nye gymnasieskoler, ikke vil kunne opnås, medmindre man lader de hidtil af kommunerne ydede anlægsbidrag være uden indflydelse på den foreslåede fordeling af driftsudgifterne.

Med hensyn til nybygning, udvidelse og ombygning af eksisterende gymnasieskoler er det forbundet med større vanskelighed at anlægge en tilsvarende fast praksis. Forholdene kan være så forskelligartede,

at det vil være mest hensigtsmæssigt, at finansieringsproblemet i hvert enkelt tilfælde ordnes ved nærmere aftale mellem ministeriet og kommunerne.

Lovforslagets økonomiske virkning er søgt belyst ved i finansårene 1956-57, 1957-58 og 1958-59 at sammenholde statens udgift efter den nugældende tilskudsordning med udgiften efter den foreslåede nyordning. Medens merudgiften for finansåret 1956-57 kan opgøres nøjagtigt, gælder dette ikke ganske de to andre finansår, fordi refusionsberegningen for statens og kommunernes eksamensskoler i de tre hovedstadskommuner (hvoraf elevudgiften fremgår) sidst er foretaget for finansåret 1956-57. For de efterfølgende to finansår er man da gået ud fra, at elevudgiften har undergået samme forholdsmæssige stigning som statsskoleudgiften alene.

Beregningerne fører herefter til følgende resultat:

Tilskud til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for de 3 hovedstadskommuner.

Finansår	Tilskud til kommunale gymnasieskoler efter nugældende tilskudsordning		Tilskud til kommunale gymnasieskoler og bidrag fra kommunerne til statsskolerne efter lovforslaget				Statens merudgift efter lovforslaget
	Tilskudsberettigede elever i komm. gymnasieskoler	Samlet tilskud til samtlige komm. gymnasieskoler (½ af elevudgiften + udligningsfondens tilskud)	Elever i statsskolerne	Tilskudsberettigede elever i komm. gymnasieskoler	Statsskoleudgiften pr. elev	90 pct. elevtilskud til komm. gymnasieskoler ÷ 10 pct. elevbidrag til statsskolerne	
	1	2	3	4	5	6	7
		kr.			kr.	kr.	kr.
1956—57	6.032	7.177.000	10.585	6.032	1.811	7.915.000	738.000
1957—58	6.516	7.782.000	11.137	6.516	1.826	8.675.000	893.000
1958—59	6.927	9.582.000	12.336	6.927	2.136	10.681.000	1.099.000

Ved opgørelsen af tilskud efter den nugældende tilskudsordning (kolonne 1 og 2) er medregnet eleverne fra 2 kommunale gymnasier, som ikke er tilskudsberettigede, da de endnu ikke har afholdt studentereksamen, jfr. bemærkningerne nedenfor til § 3. Men da de ville blive tilskudsberettigede efter den nugældende tilskudsordning allerede i 1959 og 1960, har man medtaget dem i udgiftsberegningen efter begge tilskudsordninger, da sammenligningen ellers vil give et forkert billede af lovforslagets økonomiske virkninger.

Da der for de offentlige gymnasieskoler i de 3 hovedstadskommuner i henhold til lov nr. 169 af 20. marts 1918 angående ordningen af den højere undervisning i Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner findes en særlig udligningsordning

med særlige problemer, omfattes de ikke af lovforslaget, men det er ministeriets hensigt at fremsætte et særligt lovforslag for disse kommuner til afløsning af ovennævnte lov.

Til de enkelte bestemmelser i lovforslaget bemærkes iøvrigt følgende:

Til §§ 1-2.

I det samlede tilskud til en kommunal gymnasieskole, 90 pct. af bruttoudgiften pr. elev i statsskolerne, må fradrages det statstilskud, som skolen forlods har modtaget i henhold til lærerlønningsskoven. For at forenkle tilskudsberegningen ikke mindst for kommunerne, som ellers af skolevæsenets regnskab må uddrage de på gymnasieskolen faldende lærerlønninger og det hertil ydede statstilskud efter

lærerlønningssloven, har man tænkt sig dette fradrag beregnet på følgende måde:

I 90 pct. af statsskolernes bruttoudgift fradrages 85 pct. af lærerlønudgiften ved samtlige statsskoler. Det overskydende beløb omsættes til en udgift pr. elev, som herefter bliver det suppleringsstilskud til lærerlønningstilskuddet, der ydes skolen pr. elev efter lovens bestemmelser (eleverne i gymnasieklasserne og to realskolerækker).

Denne forenklede beregningsmåde hviler på den omstændighed, at lærerlønningerne ved statsskolerne og de kommunale gymnasieskoler følger samme regler (bortset fra en i denne forbindelse mindre betydende forskel i aflønningen af lærere, som ikke har skoleembedseksamen) og dermed på den forudsætning, at 85 pct. af lærerlønningerne ved samtlige statsskoler i gennemsnit vil svare til de 85 pct. af lærerlønningerne ved en kommunal gymnasieskole, som skolen har modtaget i henhold til lærerlønningsslovens bestemmelser.

Med hensyn til statstilskud til kommunale realskoler bemærkes, at ministeriet agter fortsat at søge opretholdt et særligt statstilskud til de kommunale realskoler ud over disses tilskud i henhold til lærerlønningssloven.

Til § 3.

Efter den nugældende tilskudsordning ydes statstilskud til en kommunal gymnasieskole først, når skolen har afholdt studentereksamen med tilfredsstillende resultat én gang. Da imidlertid bidrag fra kommunerne til driften af en eventuel ny statskole forudsættes ydet fra skolens oprettelse, vil det naturlige modstykke hertil være, at statstilskud til en kommunal gymnasieskole også ydes fra skolens oprettelse.

Som en naturlig følge af den foreslåede forhøjelse af statstilskuddet til de kommunale gymnasieskolars drift til 90 pct. foreslås det i loven fastsat, at undervisningsministeren skal godkende oprettelsen af kommunale gymnasieskoler, men dette betegner i øvrigt ikke nogen afvigelse fra hidtil fulgt praksis.

Den foreslåede bestemmelse om optagelse af elever fra andre kommuner vedrører kun optagelse i gymnasieafdelingen af elever fra kommuner uden egen gymnasieskole. For optagelse i realafdelingen gælder de tilsvarende regler i § 3 i lovbekendtgørelse nr. 220 af 18. juni 1958 om folkeskolen.

Til § 4.

Der henvises til de indledende bemærkninger. Det er en selvfølge, at en kommune ikke kan tilpligtes at yde bidrag til en statsskole eller anden kommunes gymnasieskole, hvis den selv på tids-

punktet for elevens optagelse har indrettet tilsvarende undervisning i tilstrækkeligt omfang til at give alle egnede elever fra kommunen adgang. I sådanne tilfælde vil elever imidlertid altid kunne optages i gymnasieskolen efter særlig aftale mellem denne og vedkommende kommune om ydelse af det i loven fastsatte bidrag.

Angående stk. 2 henvises til de indledende bemærkninger.

Bestemmelsen i stk. 3 tilsigter at sikre elever, der er optaget i en statsskole eller kommunal gymnasieskole, at kunne forblive i denne til skolegangens slutning uanset flytning til en anden hjemstedskommune, der selv har indrettet tilsvarende undervisning.

Da optagelse på de af staten drevne kostafdelinger ikke i alle tilfælde bør være afhængig af, om en kommune er pligtig eller ved aftale påtager sig at yde det i loven fastsatte bidrag for undervisningen, er det foreslået, at de nærmere regler for optagelsen fastsættes af undervisningsministeren.

Til § 5.

Når finansåret foreslås lagt til grund for beregningen af statstilskud og bidrag fra kommunerne, skyldes det ønsket om at opnå en hurtigere opgørelse af statsskolernes elevudgift — og dermed af tilskudsberegningen — end hvis skoleåret lægges til grund, idet der i så fald skulle indgå 2 finansår i opgørelsen.

Angående forrentning og afskrivning henvises til de indledende bemærkninger. Da de kommunale gymnasieskoler ikke har kostafdelinger, har man ikke medtaget de særlige udgifter og indtægter ved statens kostafdelinger i opgørelsen af statsskolernes elevudgift.

Til § 6.

Der henvises til de indledende bemærkninger.

Til § 7.

De mere detaljerede regler for beregningen af statstilskud og bidrag fra kommunerne og for udbetaling af forskud på disse ydelser foreslås fastsat af undervisningsministeren efter forhandling med indenrigsministeren. I almindelighed må statstilskud og bidrag beregnes fra begyndelsen af det kvartal, i hvilket en elev optages i skolen, til udgangen af det kvartal, i hvilket eleven forlader skolen, men nærmere regler vil være nødvendige for ydelsernes fordeling i tilfælde af en elevs flytning til en anden skole eller en anden hjemstedskommune.

Til § 9.

Lovens ikrafttrædelse foreslås fastsat til 1. august 1959, således at tilskud efter den foreslåede nyordning første gang beregnes for finansåret 1959-60 på grundlag af elevtallet 1. september 1959 og udbetales i finansåret 1960-61.

Efter den hidtil gældende ordning er der til de kommunale gymnasieskoler ydet tilskud fra den fælleskommunale udligningsfond ved siden af statens tilskud på halvdelen af elevudgiften i de offentlige gymnasieskoler i hovedstadskommunerne. Da den fælleskommunale udligningsfond er ophævet fra 1. april 1958, agter ministeriet at søge hjemmel for, at der for tiden 1. april 1958 til ydelsen af tilskud efter de nye regler ikke sker nogen forringelse af det samlede tilskud til de kommunale gymnasieskoler.

Det forhøjede statstilskud efter § 2 ydes fra lovens ikrafttræden også for de på dette tidspunkt i de kommunale gymnasieskoler optagne elever. Svarende hertil må der også ydes bidrag fra kommunerne til de ved lovens ikrafttræden i statsskolerne optagne elever, og praktiske grunde nøder til, at bidraget ydes uanset om hjemstedskommunen selv har indrettet tilsvarende undervisning. I modsat fald måtte det nemlig undersøges, hvilke muligheder der på optagelsestidspunktet havde foreligget for anbringelse af eleverne i kommunens egne eksamensklasser, uden den dertil svarende mulighed for statsskolen for at afvise elever som følge af manglende bidrag.